

Олена О. Лемішко
**ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

У статті оцінено вплив фінансової політики на результативність аграрного виробництва. Визначено, що значні бюджетні призначення не змогли системно вирішити проблему формування сприятливих умов для підвищення результативності аграрного виробництва. Генерування дії певних фінансових важелів та інструментарію запропоновано зосередити векторно на суб'єкті господарювання сільського господарства в напрямку формування фінансово стійкого, кредитоспроможного позичальника.

Ключові слова: фінансова політика; аграрне виробництво; гарантійний механізм; диференційований підхід.

Форм. 1. Рис. 1. Табл. 5. Літ. 24.

Елена А. Лемишко
**ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ
НА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА**

В статье оценено влияние финансовой политики на результативность аграрного производства. Определено, что значительные бюджетные назначения не смогли системно решить проблему формирования благоприятных условий для повышения результативности аграрного производства. Генерирование действия определенных финансовых рычагов и инструментария предложено сосредоточить векторно на субъекте хозяйствования сельского хозяйства в направлении формирования финансово устойчивого, кредитоспособного заемщика.

Ключевые слова: финансовая политика; аграрное производство; гарантийный механизм; дифференцированный подход.

Olena O. Lemishko¹
**THE IMPACT OF FINANCIAL POLICY ON AGRICULTURAL
PRODUCTION EFFICIENCY**

The impact of fiscal policy on the effectency of agricultural production is evaluated in the article. It is determined that significant budget allocations have not been able to solve systematically the problem of ensuring favorable conditions for increasing efficiency of agricultural production. Certain financial instruments and tools are proposed to be focused on the agriculture business entity for the formation of financial stability and creditworthiness of borrowers.

Keywords: fiscal policy; agricultural production; guarantee mechanism; differentiated approach.

Peer-reviewed, approved and placed: 25.05.2016.

Постановка проблеми. Подальше входження України до європейського економічного простору вимагає забезпечення провідних позицій нашої держави на євроринку сільськогосподарської продукції та продовольства на основі адаптації до нових, постійно змінюваних умов, а відповідно – подальшого удосконалення фінансової політики, інструментів та важелів стимулювання економічної активності сільгосптоваровиробників у відповідності з об'єктивними законами та галузевою специфікою. У цьому контексті особливої актуальності і значущості набуває проблема визначення впливу фінансової політики на результативність аграрного виробництва.

¹ National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Опрацюванню теоретичних засад формування та реалізації фінансової політики, дослідженню фінансової політики як суб'єктивної сторони функціонування фінансів присвятили свої праці В.М. Геєць [4], А.І. Даниленко [5], К.В. Клименко [7], В.В. Петрушевська [15], Д.В. Полозенко [16] та ін. Питанням теоретичного базису та практичним аспектам реалізації фінансової політики в аграрному секторі економіки приділяли увагу українські вчені О.М. Бородіна [21], М.Й. Малік [9], В.Я. Месель-Веселяк [11], О.О. Непочатенко [12], Б.Й. Пасхавер [14], О.Л. Попова [17] та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на ґрунтовні системні дослідження науковців, необхідно підкреслити, що в сучасних умовах політичних та економічних перетворень нагальним є забезпечення національного економічного суверенітету, стрижнем якого є створення надійної фінансової системи та чітке визначення пріоритетів фінансової політики. При цьому концептуальне визначення напрямів і заходів фінансової політики з позицій вирішення поставлених завдань соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки досліджено недостатньо.

Метою дослідження є оцінювання впливу фінансової політики на результативність аграрного виробництва, визначення напрямку та інструментарію її реалізації з врахуванням об'єктивних економічних реалій сьогодення.

Основні результати дослідження. Дієвість інструментів та важелів фінансової політики на функціонування аграрного сектору економіки безпосередньо проявляється через результативність найважливішої узагальнюючої характеристики — виробництва валової продукції. Валова продукція в класичному розумінні — це початковий результат, отриманий завдяки взаємодії факторів виробництва — робочої сили, капіталу, землі (природних багатств) та підприємства, що об'єднує попередні три фактори. В натуральному вираженні валова продукція сільського господарства являє собою сукупність виробленої за поточний рік первинної продукції рослинництва і тваринництва, що отримана внаслідок вирощування сільськогосподарських культур і використання сільськогосподарських тварин [2]. У вартісному вимірі валова продукція — це вартість спожитих засобів виробництва та новостворена вартість (чиста продукція сільського господарства). За економічним змістом валова продукція характеризує валовий оборот кожного аграрного підприємства та є частиною валового суспільного продукту, створеного в сільському господарстві.

Акцентуючи увагу на специфічних особливостях аграрного виробництва, необхідно зауважити, що значна частина валової продукції припадає на нетоварну продукцію, що використовується на сільськогосподарських підприємствах, у т.ч. у господарствах населення у вигляді засобів виробництва або спожиту населенням цих господарств, та відповідно обумовлює необхідність обчислення валової продукції сільського господарства методом валового обороту. Тобто, до складу продукції сільського господарства, на відміну від інших галузей економіки, зараховують не лише вартість продукції, яка реалізується за межами сільськогосподарських підприємств, а й вартість продукції, спожитої у господарствах, в яких вона вироблена [6].

Цільові пріоритети фінансової політики щодо аграрного сектору економіки мають бути спрямовані на стійке зростання результативності аграрного вироб-

ництва, оскільки воно є підґрунтям формування продовольчої та, в певних межах, економічної безпеки держави і є системоутворюючим у національній економіці. Реалізація фінансової політики здійснюється за допомогою фінансового механізму, структурними підсистемами якого є фінансове забезпечення і фінансове регулювання. Найвагомішою формою фінансового забезпечення в умовах ринкової економіки є кредитування.

Вихідним початком теоретико-методологічних засад визначення сутності кредиту є дослідження трьох аспектів: 1) систематизація і конкретизація поняття його як економічних відносин між позичальником і кредитором з приводу надання ресурсів у тимчасове вільне користування [8; 9; 12; 22]; 2) аналіз сутності кредиту та банківського кредитування як інструменту розвитку суб'єктів господарювання з метою забезпечення неперервності процесів суспільного відтворення шляхом перерозподілу тимчасово вільної вартості [19; 24]; 3) дослідження умов і принципів банківського кредиту, а саме: цільового та ефективного використання, диференційованого підходу, достатності, доступності та своєчасності, строковості, платності, повернення і забезпечення терміновості тощо [1; 23; 24].

Теорія і практика кредитного процесу базується на тому, що кредит є ефективною формою фінансового забезпечення, яке проявляється на макрорівні через оптимізацію обсягу суспільного капіталу (за рахунок використання одних і тих самих ресурсів різними суб'єктами господарювання), на мікрорівні – через часткове покриття витрат за рахунок кредитних коштів на рівні окремого підприємства. Разом з тим, ми вважаємо, що рішення проблеми адаптації підприємств реального сектору економіки до діючих умов економічних трансформацій на основі ефективного господарювання полягає в чіткому розумінні дефініції кредиту як фінансового інструменту регулювання результативності виробництва, а саме: установлення пріоритетності щодо процентної політики банківської системи може стримувати або активізувати процес надання кредитів, що, в свою чергу, стримує або стабілізує, тобто, регулює виробничий процес, і в кінцевому підсумку впливає на розвиток економіки в цілому.

Діюча фінансова політика щодо аграрного сектору не створює реальну економічну основу для ефективного використання кредитів на виробничі потреби підприємств. Аналіз визначальних показників стану кредитування та сукупного капіталу сільськогосподарських підприємств України за період 2001–2014 рр., а також використання аналітичних можливостей показника кредитовіддачі (за валовою продукцією), який оцінює обсяг діяльності на одиницю позикових ресурсів, дали підставу стверджувати, що даний показник ефективності кредитування аграрного виробництва зменшився у 21,8 р. (з 99,05 до 4,54) (рис. 1).

З'ясовано, що об'єктивними макроекономічними перешкодами щодо кредитуванню аграрного сектору економіки стали, насамперед, неврегульованість інституційно-правових засад системи кредитування, відсутність гарантійного механізму залучення кредитів аграріями та неможливість надання в заставу земельних ділянок сільськогосподарського призначення або прав оренди на них. Також не в повному обсязі було враховано специфіку сезонно-

сті аграрного виробництва, яка впливає на формування розбіжності в часі між вивільненням з обороту та авансуванням коштів у новий оборот. Додатково необхідно акцентувати увагу на соціально-екологічних проблемах на селі, які часто не мають вартісного виразу і не можуть бути вимірні, але опосередковано впливають на кредитні відносини.

Рис. 1. Основні визначальні показники стану кредитування та сукупного капіталу сільськогосподарських підприємств України, побудовано за даними [18; 20]

Ефективність аграрного виробництва підпорядкована стратегічній направленості на довгострокове кредитування сільськогосподарських товаровиробників, об'єктами якого є капітальні вкладення, пов'язані з технологічним оновленням та розширенням виробництва. На жаль, практична відсутність довгострокових джерел кредитування і висока частка короткострокової кредиторської заборгованості призвели до негативної деформації структури капіталу сільськогосподарських підприємств.

Цілісність фінансової політики вимагає безпосередньої участі держави в кредитному регулюванні та забезпеченні аграрного сектору. Державне фінансування аграріїв через механізм пільгового кредитування мало на меті підвищення ефективності аграрного виробництва. Однак цього практично не відбулося з таких причин: по-перше, висока вартість кредитів (ставки коливались від 15 до 36% за облікової ставки НБУ у 7,75%) зробила користування

кредитами для більшості сільськогосподарських підприємств економічно не вигідним та знизила ефективність коштів, виділених за програмами підтримки АПК; по-друге, запізнення з отриманням компенсаційних виплат знецінило кредитну пільгу через інфляційні процеси; по-третє, значний обсяг комерційного капіталу в якості застави змогли репрезентувати тільки агрохолдинги, високі вимоги банків до застави (та її оцінки) унеможливили іншим позичальникам-аграріям отримання кредиту; по-четверте, система розподілу компенсаційних коштів виявилася вельми недосконалою; по-п'яте, ускладнена процедура отримання бюджетної компенсації на конкурсній основі (підприємство мало надати конкурсній комісії від 10 до 12 документів, але не мало гарантії отримання компенсації відсоткової ставки за кредитом) спонукало селян до відмови від участі у програмі державної підтримки через систему пільгового кредитування [10, 37–38]. В результаті, як показали наші дослідження, частка пільгових кредитів у загальній сумі кредитування аграрних підприємств, зменшилася за досліджуваний період з 47,78% до 9,35%, а коефіцієнт мультиплікації (співвідношення обсягу виданих пільгових кредитів до обсягу компенсації процентної ставки з бюджету) збільшився з 20,8 до 50,8. Робимо висновок: механізм пільгового кредитування аграріїв виявився неефективним; значні бюджетні призначення не змогли системно вирішити проблему формування сприятливих умов для підвищення результативності аграрного виробництва.

Вважаємо, що основна проблема полягає в незбалансованості інтересів держави і сільського господарства, а саме: стратегічний напрям фінансової політики щодо аграрного сектору економіки повинен розглядатися через призму забезпечуючих систем фінансового механізму, а також через єдність економічної вигоди, здатності сільськогосподарських підприємств до відтворення капіталу та принципової направленості на сталий розвиток аграрного сектору. Враховуючи сучасну ситуацію неможливості швидкого відновлення промислового потенціалу України, сільське господарство практично залишається єдиною галуззю, що може забезпечити зростання економіки; при цьому реалізація потужного потенціалу розвитку аграрної галузі можлива тільки за умови постійного вдосконалення взаємодії інтересів учасників фінансових відносин (на макро- і мікрорівнях) та гармонізації всіх сфер і рівнів діяльності аграрної галузі. Генерування дії певних фінансових важелів, інструментарію та стимулів необхідно зосередити векторно на суб'єкті господарювання сільського господарства в напрямку формування фінансово стійкого, кредитоспроможного позичальника.

Для виявлення впливу фінансової політики на результативність аграрного виробництва в контексті даного дослідження проведемо факторний аналіз, в основу якого покладено інструментарій методів економетричного моделювання; вибіркова сукупність – сільськогосподарські підприємства України; релевантний діапазон дослідження – 2001–2014 рр. За результативний показник обрано валову продукцію сільського господарства України (у постійних цінах 2010 р.) (Y). Факторні показники представлені в табл. 1. Коефіцієнт кореляції (індекс кореляції) показує, наскільки значним є вплив факторної ознаки на результативну.

Таблиця 1. Вихідні дані багатofакторної кореляційно-регресійної моделі, авторська розробка

Y	валова продукція сільського господарства (в постійних цінах 2010 р.)
X ₁	сукупний капітал сільськогосподарських підприємств, млрд грн
X ₂	усього кредитів, наданих підприємствам сільського господарства, млрд грн
X ₃	у т.ч. кредитів, наданих підприємствам сільського господарства, на 1 грн чистого прибутку(збитку), грн
X ₄	короткострокові кредити в національній валюті, надані підприємствам сільського господарства, млрд грн
X ₅	короткострокові кредити в іноземній валюті, надані підприємствам сільського господарства, млрд грн
X ₆	довгострокові кредити в національній валюті, надані підприємствам сільського господарства, млрд грн
X ₇	довгострокові кредити в іноземній валюті, надані підприємствам сільського господарства, млрд грн
X ₈	середні процентні ставки банків за користування кредитами, наданими підприємствам сільського господарства, в національній валюті, %
X ₉	частка кредитних ресурсів у сукупному капіталі сільськогосподарських підприємств, %
X ₁₀	частка пільгових кредитів у загальній сумі кредитування, %
X ₁₁	сума наданих кредитів в розрахунку на 1 грн бюджетних коштів, грн
X ₁₂	Кредитовіддача
X ₁₃	коефіцієнт мультиплікації, %
X ₁₄	розміщення коштів сільськогосподарських підприємств за депозитами, усього, млрд грн
X ₁₅	розміщення коштів за депозитами на вимогу, у національній валюті, млрд грн
X ₁₆	розміщення коштів за депозитами на вимогу, у іноземній валюті, млрд грн
X ₁₇	розміщення коштів за депозитами строкові, у національній валюті, млрд грн
X ₁₈	розміщення коштів за депозитами строкові, у іноземній валюті, млрд грн
X ₁₉	середні процентні ставки банків за депозитами у національній валюті, %
X ₂₀	частка депозитних ресурсів у сукупному капіталі сільськогосподарських підприємств, %

Абсолютна величина коефіцієнта кореляції змінюється від 0 (*фактори некорельовані*, але можуть бути зв'язаними функціонально залежністю, відмінною від лінійної) до 1 (*фактори зв'язані лінійно* – $Y = kX + 1$). Якщо $r_{X,Y} > 0$ (додатна кореляція, прямий зв'язок), то X і Y мають тенденцію зростати і спадати одночасно. Якщо $r_{X,Y} < 0$ (від'ємна кореляція, обернений зв'язок), при зростанні однієї випадкової величини інша має тенденцію спадати, і навпаки. Коефіцієнт детермінації показує, якою мірою варіація результативного показника (Y) як залежної змінної визначається варіацією незалежної змінної – факторного показника (X). Коефіцієнти детермінації за окремими факторами впливу розраховуємо за формулою:

$$d_i = a_i \times r_{yx_i} \times Sx_i / Sy, \quad (1)$$

де i – номер фактора; a_i – коефіцієнти регресії i -го фактора; r_{yx_i} – коефіцієнт кореляції ознаки y з i -тим фактором; Sx_i – стандартне відхилення i -го фактора; Sy – стандартне відхилення ознаки y .

Таблиця 2. Кореляційна матриця залежності між факторами, авторська розробка

Y1	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X20	
1																				
0,943	1																			
0,940	0,961	1																		
0,460	0,270	0,379	1																	
0,955	0,960	0,965	0,334	1																
0,908	0,951	0,945	0,310	0,926	1															
0,894	0,905	0,979	0,409	0,910	0,870	1														
0,870	0,915	0,973	0,386	0,883	0,911	0,975	1													
0,211	0,246	0,148	0,069	0,129	0,183	0,142	0,134	1												
0,233	0,090	0,341	0,483	0,290	0,119	0,444	0,347	-0,301	1											
-0,639	-0,701	-0,541	-0,280	-0,628	-0,545	-0,469	-0,520	-0,205	-0,091	1										
-0,257	-0,343	-0,114	0,122	-0,194	-0,091	-0,079	-0,032	-0,393	0,434	0,541	1									
-0,589	-0,548	-0,709	-0,285	-0,679	-0,534	-0,754	-0,693	0,441	-0,754	0,241	-0,141	1								
0,235	0,337	0,139	0,149	0,281	0,248	0,018	0,125	0,008	-0,155	-0,505	-0,142	0,030	1							
0,895	0,947	0,932	0,295	0,931	0,960	0,867	0,878	0,126	0,110	-0,493	-0,127	-0,541	0,143	1						
0,864	0,903	0,904	0,266	0,878	0,759	0,925	0,870	0,232	0,266	-0,574	-0,378	-0,641	0,130	0,804	1					
0,710	0,785	0,753	0,222	0,746	0,883	0,655	0,716	0,023	-0,077	0,080	0,085	-0,349	-0,078	0,923	0,532	1				
0,934	0,920	0,919	0,323	0,971	0,836	0,880	0,820	0,219	0,312	-0,657	-0,245	-0,630	0,259	0,863	0,905	0,620	1			
0,687	0,691	0,796	0,392	0,712	0,787	0,797	0,803	0,121	0,406	0,067	0,445	-0,544	0,007	0,767	0,604	0,684	0,646	1		
0,699	0,758	0,821	0,369	0,751	0,829	0,797	0,837	-0,108	0,274	-0,103	0,311	-0,594	-0,107	0,893	0,642	0,893	0,648	0,767	1	

На першому етапі для якісної характеристики щільності кореляційного зв'язку між результативною та факторними ознаками побудуємо кореляційну матрицю зв'язків між факторами (табл. 2). Для оцінювання ступеня зв'язку та виявлення мультиколінеарності, скористалися таблицею Чеддока. В результаті аналізу кореляційної матриці (табл. 2) виявлено факторні показники з дуже високою кореляційною залежністю (наближеною до 1), що може свідчити про наявність лінійної залежності між ними; їх було вилучено з подальшого регресійного аналізу в кожній сформованій групі (блоці).

Враховуючи, що валова продукція є економічною категорією, а її волатильність зумовлюється одночасно діючими факторами фінансово-економічного характеру, різноманітними за походженням, а також беручи до уваги науково-практичні доробки, які засвідчили, що вивчення лише парних взаємозв'язків між факторними та результативними ознаками не є достатнім для обґрунтованої оцінки впливу факторів на результативний показник [13], вважаємо можливим використання багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу, що дозволяє оцінити комплексний вплив системи взаємопов'язаних показників на певний результат. Мінливість результативного показника зумовлюється одночасною дією багатьох факторів з неоднаковою силою впливу, а математична природа кореляційно-регресійного аналізу вимагає дотримання таких умов: факторні ознаки не повинні бути у функціональному зв'язку, серед усіх факторів ігноруються ті, які мають найменшу силу впливу на результативну ознаку.

На наступному етапі наших досліджень в електронному режимі були розраховані параметри багатофакторної моделі залежності валової продукції сільського господарства України від введених у модель факторів (при фіксованому положенні на середньому рівні інших факторів), сформовано блоки типових показників та виявлено вплив на результативну ознаку окремо кожного фактору з блоку. Усі обрані для кореляційно-регресійного аналізу факторні показники було згруповано в такі цільові групи (блоки): перший блок – показники ефективності використання кредитних ресурсів та прямої державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств; другий блок – показники депозитної політики; третій – узагальнюючі показники фінансово-кредитної політики.

Перший блок взаємозв'язку між валовою продукцією сільського господарства (Y) та факторами: X_2 – усього кредитів, наданих підприємствам сільського господарства, млрд грн; X_3 – у т.ч. кредитів, наданих підприємствам сільського господарства на 1 грн чистого прибутку (збитку), грн; X_{12} – кредитовіддача; X_{13} – коефіцієнт мультиплікації, %. Незважаючи на сильний та дуже сильний вплив кожного окремого фактору на результативну ознаку, статистично значимим є кореляційно-регресійне рівняння залежності Y з X_3 , X_{12} та X_{13} . Тіснота зв'язку – 0,6813 (зв'язок значний), коефіцієнт детермінації – 0,4641. Отже, як свідчать коефіцієнти детермінації, варіація валової продукції сільського господарства (Y) на 46,41% залежить від сумарного впливу трьох досліджуваних факторів, у т.ч.: на 15,38% – від суми кредитів, наданих підприємствам сільського господарства на 1 грн чистого прибутку (збитку),

на 27,62% – від ефективності кредитування аграрного виробництва та на 3,41% – від показника мультиплікації. Кореляційно-регресійна залежність вартості валової продукції сільського господарства від факторів має вигляд: $Y = 213,2276 + 2,247075 X_3 - 0,54732 X_{12} - 0,37316 X_{13}$.

Відмітимо прямий вплив на валову продукцію сільського господарства суми кредитів, що припадає на 1 грн чистого прибутку, та обернений інших факторів – чим вищий рівень кредитовіддачі та показника мультиплікації, тим менше показник вартості валової продукції: зі збільшенням вартості кредитів, наданих сільськогосподарським підприємствам, у розрахунку на 1 грн чистого прибутку (збитку) та зменшенням кредитовіддачі та мультиплікації на 1% вартість валової продукції сільського господарства збільшується відповідно на 2,247; 0,5473 та 0,3732 млрд грн відносно середніх значень у вибірці.

Таблиця 3. Вихідні та розрахункові дані багатофакторної кореляційно-регресійної залежності обсягів виробництва валової продукції сільського господарства від показників ефективності використання кредитних ресурсів та прямої державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств, авторська розробка

Ознаки і статистична характеристика	Показники та їх значення
Результативна ознака – Y	валова продукція сільського господарства (в постійних цінах 2010 р.)
Факторні ознаки:	кредити, надані підприємствам сільського господарства на 1 грн чистого прибутку (збитку), грн
X ₃	Кредитовіддача
X ₁₂	коєфіцієнт мультиплікації, %
X ₁₃	
Регресійна модель	$Y = 213,2276 + 2,247075 X_3 - 0,54732 X_{12} - 0,37316 X_{13}$
Коєфіцієнт множинної кореляції	R = 0,6813
Коєфіцієнт множинної детермінації	R ² = 0,4641

Другий блок: взаємозв'язок між вартістю валової продукції сільського господарства (Y) та факторами: X₁₄ – розміщення коштів сільськогосподарських підприємств за депозитами, усього, млрд грн; X₁₅ – розміщення коштів за депозитами на вимогу, в національній валюті, млрд грн; X₁₆ – розміщення коштів за депозитами на вимогу, у іноземній валюті, млрд грн; X₁₇ – розміщення коштів на строкових депозитах, у національній валюті, млрд грн; X₁₈ – розміщення коштів на строкових депозитах, в іноземній валюті, млрд грн; X₁₉ – середні процентні ставки банків за депозитами в національній валюті, %; X₂₀ – частка депозитних ресурсів у сукупному капіталі сільськогосподарських підприємств, %. Статистично значимим виявилось кореляційно-регресійне рівняння залежності Y з X₁₅; X₁₆; X₁₇; X₁₈. Тіснота зв'язку – 0,95073 (дуже сильний), коєфіцієнт детермінації – 0,9038. Отже, варіація валової продукції на 90,38% залежить від сумарного впливу 4 факторів, у т.ч.: на 11,42% від X₁₅; на 14,10% від X₁₆; на 61,93% від X₁₇; на 2,93% від X₁₈. Кореляційно-регресійна залежність вартості валової продукції від факторів має вигляд: $Y = 164,6672 + 2,361 X_{15} + 1,271 X_{16} + 10,574 X_{17} + 3,262 X_{18}$. Прямий вплив на

валову продукцію сільського господарства мають всі вищезазначені фактори: збільшення X_{15} , X_{16} , X_{17} та X_{18} на одиницю збільшує показник валової продукції відповідно на 2,36; 1,27; 10,57 та 3,26 млрд грн відносно середніх значень у вибірці.

Таблиця 4. Вихідні та розрахункові дані багатофакторної кореляційно-регресійної залежності обсягів виробництва валової продукції сільського господарства від показників депозитної політики, авторська розробка

Ознаки і статистична характеристика	Показники та їх значення
Результативна ознака – Y	валова продукція сільського господарства (в постійних цінах 2010 р.)
Факторні ознаки: X_{15}	розміщення коштів за депозитами на вимогу, в національній валюті, млрд грн
X_{16}	розміщення коштів за депозитами на вимогу, в іноземній валюті, млрд грн
X_{17}	розміщення коштів на строкових депозитах, в національній валюті, млрд грн
X_{18}	розміщення коштів на строкових депозитах, в іноземній валюті, млрд грн
Регресійна модель	$Y = 164,6672 + 2,361 X_{15} + 1,271 X_{16} + 10,574 X_{17} + 3,262 X_{18}$
Коефіцієнт множинної кореляції	$R = 0,95073$
Коефіцієнт множинної детермінації	$R^2 = 0,9038$

Третій блок: взаємозв'язок між вартістю валової продукції сільського господарства (Y) та факторами: X_3 – кредити, надані підприємствам сільського господарства, у т.ч. на 1 грн чистого прибутку(збитку), грн; X_4 – короткострокові кредити в національній валюті, надані підприємствам сільського господарства, млрд грн; X_{17} – розміщення коштів на строкових депозитах, у національній валюті, млрд грн. Тіснота зв'язку – 0,967 (дуже сильний), коефіцієнт детермінації – 0,9351. Отже, варіація валової продукції на 93,51% залежить від сумарного впливу факторів: на 7,28% від X_3 , на 75,13 від X_4 та на 11,1% від X_{17} . Кореляційно-регресійна залежність валової продукції від факторів має вигляд: $Y = 158,6046 + 1,63544 X_3 + 4,84 X_4 + 1,895 X_{17}$. Збільшення X_3 , X_4 та X_{17} на одиницю збільшує вартість валової продукції відповідно на 1,63; 4,84 та 1,895 млрд грн відносно середніх значень у вибірці.

Розраховані на основі кореляційно-регресійного аналізу багатофакторні математичні рівняння регресії дозволили оцінити комплексний вплив взаємопов'язаних факторних показників на результативний та показали щільний зв'язок між валовою продукцією сільського господарства та важелями макроекономічного впливу фінансової політики. Статистичний аналіз дозволив встановити причинно-наслідкові зв'язки між валовою продукцією сільського господарства та показниками ефективності використання кредитних ресурсів і прямої державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств. Прямий вплив на результативність аграрного виробництва мали обсяги залучення кредитних ресурсів. При цьому необхідно зауважити, що кредитування

як джерело фінансового забезпечення аграрного сектору економіки буде сприяти поповненню та оновленню матеріально-технічної бази, запровадженню нових технологій у сільському господарстві, зростанню обсягів валової продукції. Також реальний попит аграріїв на банківський кредит буде збільшуватися з нарощуванням обсягів виробництва продукції.

Таблиця 5. Вихідні та розрахункові дані багатофакторної кореляційно-регресійної залежності обсягів виробництва валової продукції сільського господарства від узагальнюючих показників фінансово-кредитної політики, авторська розробка

Ознаки і статистична характеристика	Показники та їх значення
Результативна ознака – Y	валова продукція сільського господарства (в постійних цінах 2010 р.)
Факторні ознаки: X ₃	кредити, надані підприємствам сільського господарства, в т.ч. на 1 грн чистого прибутку(збитку), грн
X ₄	короткострокові кредити в національній валюті, надані підприємствам сільського господарства, млрд грн
X ₁₇	розміщення коштів на строкових депозитах, у національній валюті, млрд грн
Регресійна модель	$Y = 158,6046 + 1,63544 X_3 + 4,84 X_4 + 1,895 X_{17}$
Коефіцієнт множинної кореляції	R = 0,967
Коефіцієнт множинної детермінації	R ² = 0,9351

Створити умови для позитивної динаміки розвитку аграрного сектору можливо за ефективної державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції. Найбільш дієвим у цьому сенсі повинно було стати запровадження програми державної фінансової підтримки здешевлення вартості кредитів через механізм часткової компенсації процентних ставок за кредитами. Наші розрахунки довели вплив показника мультиплікації (відношення обсягу виданих пільгових кредитів до обсягу компенсації процентної ставки за кредитами з бюджету) на валову продукцію сільського господарства: чим більше обсяг компенсації процентної ставки та менше показник мультиплікації, тим більший обсяг валової продукції. Основною проблемою вважаємо порушення стабільності державної регуляторної політики аграріїв, а також відсутність державної координації ринкового механізму в аграрній сфері.

Акцентуємо увагу на тому, що з метою подолання негативних тенденцій та створення умов для позитивної динаміки зростання аграрного виробництва ефективні регуляторні механізми державної політики щодо аграрного сектору економіки повинні бути націлені на формування ресурсного потенціалу надійного позичальника кредитних ресурсів, прибуткового, фінансово стійкого суб'єкта господарювання на селі. Важливим при цьому є визначення чітких цілей, обґрунтування та використання системи відповідних критеріїв для втілення послідовної, стабільної та виваженої державної політики розвитку сільського господарства. Що стосується використання важелів депозитної політики, то комплекс стратегічних (розміщення коштів за депозитами на

вимогу) і тактичних заходів (розміщення коштів на строкових депозитах), які здійснювали суб'єкти господарювання сільського господарства, були спрямовані на акумулювання тимчасово вільних грошових коштів. Зростання обсягів депозитів суб'єктів господарської діяльності сільськогосподарської галузі, яке є своєрідним індикатором покращення фінансово-економічного стану, незалежно збільшує показник валової продукції.

Висновки. Дієвість впливу фінансової політики на результативність аграрного виробництва залежить від чіткого визначення цілей, обґрунтованості завдань, а також джерел формування фінансових ресурсів та можливостей їх використання. Найвагомішими інструментами реалізації фінансової політики, що впливають і взаємодіють на всіх рівнях формування результативності аграрного виробництва, незважаючи на недостатню врегульованість підсистеми фінансового забезпечення і фінансового регулювання, залишаються державна фінансова підтримка сільськогосподарських підприємств та банківське кредитування, які об'єднані між собою. Для модернізації й удосконалення фінансової політики необхідне формування належного теоретичного підґрунтя для впливу систем забезпечення і регулювання на ефективність аграрного виробництва.

Використання статистичних методів найкращим чином дозволяє, по-перше, оцінити сукупність кореляційних зв'язків між результативним та факторними показниками для розрахунку прогнозних значень та пошуку альтернативних рішень на базі оцінювання отриманих результатів; по-друге, забезпечити адекватне формування системи планових показників та виявити механізм мобілізації достатніх обсягів фінансових коштів для підвищення результативності аграрного сектору економіки; по-третє, спрогнозувати послідовність розвитку та вектор дії фінансової політики у випадку зміни організації фінансових відносин. Визначення на цій основі резервів підвищення результативності аграрного виробництва становить завдання подальших наукових досліджень.

1. Бурлан С.А., Філімонова О.Б. Кредитне забезпечення підприємств: сутність та принципи // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». – Серія: Економіка. – 2010. – Т. 126, Вип. 113. – С. 76–81.

Burlan S.A., Filimonova O.B. Kredytne zabezpechennia pidpriemstv: sutnist ta pryncypy // Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia». – Serii: Ekonomika. – 2010. – T. 126, Vyp. 113. – S. 76–81.

2. Валова продукція сільського господарства України (у постійних цінах 2010 р.) // uga-port.org.ua.

Valova produktsiia silskoho hospodarstva Ukrainy (u postiinykh tsinakh 2010 r.) // uga-port.org.ua.

3. Вдовенко Л.О. Механізм банківського кредитування в аграрній сфері: Монографія. – Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. – 378 с.

Vdovenko L.O. Mekhanizm bankivskoho kredytuvannia v ahraarii sferi: Monohrafiia. – Vinnytsia: FOP Korzun D.Iu., 2013. – 378 s.

4. Гець В. Макроекономічна оцінка грошово-кредитної та валютно-курсової політики України до і під час фінансової кризи // Економіка України. – 2009. – №2. – С. 5–23.

Heiets V. Makroekonomichna otsinka hroshovo-kredytnoi ta valiutno-kursovoi polityky Ukrainy do i pid chas finansovoi kryzy // Ekonomika Ukrainy. – 2009. – №2. – S. 5–23.

5. Даниленко А.І. Проблеми фінансової політики України й розвитку фінансово-монетарних важелів її реалізації // Фінанси України. – 2007. – №9. – С. 51–58.

Danylenko A.I. Problemy finansovoi polityky Ukrainy u rozvytku finansovo-monetarnykh vazhe-
liv yui realizatsii // *Finansy Ukrainy.*— 2007.— №9. — S. 51—58.

6. Економічна енциклопедія: У 3-х т. / Редкол.: ...С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Академія, 2000. — Т. 1. — 864 с.

Ekonomichna entsyklopediia: U 3-kh t. / Redkol.: ...S.V. Mochernyi (vidp. red.) ta in. — K.: Akademiia, 2000. — T. 1. — 864 s.

7. *Клименко К.В.* Напрями реформування фінансової системи України в контексті антикризового регулювання // *Фінанси України.*— 2015.— №7. — С. 75—85.

Klymenko K.V. Napriamy reformuvannia finansovoi systemy Ukrainy v konteksti antykrizovoho rehuliuвання // *Finansy Ukrainy.*— 2015.— №7. — S. 75—85.

8. *Лагутін В.Д.* Кредитування: теорія і практика: Навч. посібник. — 2-ге вид., стер. — К.: Т-во Знання, КОО, 2001. — 215 с.

Lahutin V.D. Kredytuvannia: teoriia i praktyka: Navch. posibnyk. — 2-he vyd., ster. — K.: T-vo Znannia, KOO, 2001. — 215 s.

9. *Малік М.Й., Кудінов А.С.* Кредитне обслуговування сільськогосподарських кооперативів: Монографія. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — 166 с.

Malik M.I., Kudinov A.S. Kredytne obsluhovuvannia silskohospodarskykh kooperatyviv: Monohrafiia. — K.: NNTs IAE, 2008. — 166 s.

10. *Маслак Н.* Тонкощі кредитування підприємств АПК // Пропозиція.— 2011.— №4. — С. 34—39.

Maslak N. Tonkoshchi kredytuvannia pidpriemstv APK // Propozytisia.— 2011.— №4. — S. 34—39.

11. *Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М.* Теоретико-методологічне і нормативно-правове забезпечення трансформації аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання, науковий супровід та ефективність запровадження // *Економіка АПК.*— 2015.— №7. — С. 5—24.

Mesel-Veseliak V.Ia., Fedorov M.M. Teoretyko-metodolohichne i normatyvno-pravove zabezpechennia transformatsii ahrarynoho sektoru ekonomiky Ukrainy do rynkovykh umov hospodariuvannia, naukovyi suprovit ta efektyvnist zaprovadzhennia // *Ekonomika APK.*— 2015.— №7. — S. 5—24.

12. *Непочатенко О.О.* Організаційно-економічні механізми кредитування аграрних підприємств: Монографія. — Умань: УВПП 2007.— 456 с.

Nepochatenko O.O. Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy kredytuvannia ahrarynykh pidpriemstv: Monohrafiia. — Uman: UVPP 2007.— 456 s.

13. *Опрія А.Т.* Наукова концепція статистичної методології: методи, показники, критерії надійності // *Вісн. Полтав. держ. аграр. акад.*— 2013.— №2. — С. 109—119.

Opria A.T. Naukova kontseptsiia statystychnoi metodolohii: metody, pokaznyky, kryterii nadinosti // *Visn. Poltav. derzh. ahrary. akad.*— 2013.— №2. — S. 109—119.

14. *Пасхавер Б.Й.* Агросфера: тенденції і перспективи розвитку // *Економіка АПК.*— 2015.— №9. — С. 5—15.

Paskhaver B.I. Ahrosfera: tendentsii i perspektyvy rozvytku // *Ekonomika APK.*— 2015.— №9. — S. 5—15.

15. *Петрушевська В.В.* Фінансова політика попередження та ліквідації наслідків глобальної економічної нестабільності: закордонний досвід // *Проблеми економіки.*— 2014.— №1. — С. 31—36.

Petrushevskva V.V. Finansova polityka poperedzhennia ta likvidatsii naslidkiv hlobalnoi ekonomichnoi nestabilnosti: zakordonnyi dosvid // *Problemy ekonomiky.*— 2014.— №1. — S. 31—36.

16. *Полозенко Д.В.* Фінансова політика в умовах трансформаційної економіки. — К.: НДФІ, 2008. — 392 с.

Polozenko D.V. Finansova polityka v umovakh transformatsiinoi ekonomiky. — K.: NDFI, 2008. — 392 s.

17. *Попова О.Л.* Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми: Монографія / Інститут економіки та прогнозування НАН України. — К., 2009. — 352 с.

Popova O.L. Stalyi rozvytok ahrosfery Ukrainy: polityka i mekhanizmy: Monohrafiia / Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy. — K., 2009. — 352 s.

18. Реальний сектор економіки // Монетарний огляд за 2014 рік // Національний банк України // www.bank.gov.ua.

Realnyi sektor ekonomiky // Monetarnyi ohliad za 2014 rik // Natsionalnyi bank Ukrainy // www.bank.gov.ua.

19. *Рябініна Л.М.* Прошово-кредитне регулювання економіки, його методи, інструменти та механізми // Потенціал економічного розвитку в контексті європейської інтеграції: Збірник наук. праць з актуальних проблем економічних наук. – Дніпропетровськ: Гельветика, 2013. – С. 130–140.

Ryabinina L.M. Hroshovo-kredytne rehuliuвання ekonomiky, yoho metody, instrumenty ta mekhanizmy // Potentsial ekonomichnoho rozvytku v konteksti yevropeiskoi intehratsii: Zbirnyk nauk. prats z aktualnykh problem ekonomichnykh nauk. – Dnipropetrovsk: Helvetyka, 2013. – S. 130–140.

20. Статистичний щорічник України: Збірник // Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua.

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy: Zbirnyk // Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy // www.ukrstat.gov.ua.

21. Теорія, політика та практика сільського розвитку: Монографія / За ред. д-ра екон. наук, чл.-кора НАНУ О.М. Бородіної, д-ра екон. наук, чл.-кора УААН І.В. Прокопи; Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К., 2010. – 376 с.

Teoriia, polityka ta praktyka silskoho rozvytku: Monohrafiia / Za red. d-ra ekon. nauk, chl.-kora NANU O.M. Borodinoi, d-ra ekon. nauk, chl.-kora UAAN I.V. Prokopy; Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya NAN Ukrainy. – K., 2010. – 376 s.

22. *Філімоненко О.С.* Фінанси підприємств: Навч. посібник для вузів. – К.: Кондор, 2005. – 400 с.

Filimonenkov O.S. Finansy pidpriemstv: Navch. posibnyk dlia vuziv. – K.: Kondor, 2005. – 400 s.

23. *Чехова І.В.* Доступність кредиту – сучасний принцип кредитування для забезпечення сталого розвитку ринку банківських кредитних ресурсів // Економіка і регіон.– 2013.– №4. – С. 154–159.

Chekhova I.V. Dostupnist kredytu – suchasnyi pryntsyyp kredyтування dlia zabezpechennia staloho rozvytku rynku bankivskykh kredytnykh resursiv // Ekonomika i rehion.– 2013.– №4. – S. 154–159.

24. *Шацька З.Я., Тимченко І.В.* Проблеми банківського кредитування підприємств агропромислового комплексу // Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне наукове фахове видання.– 2015.– №4 // global-national.in.ua.

Shatska Z.Ia., Tymchenko I.V. Problemy bankivskoho kredyтування pidpriemstv ahro-promysloвого kompleksu // Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky: Elektronne naukove fakhove vydannia.– 2015.– №4 // global-national.in.ua.